

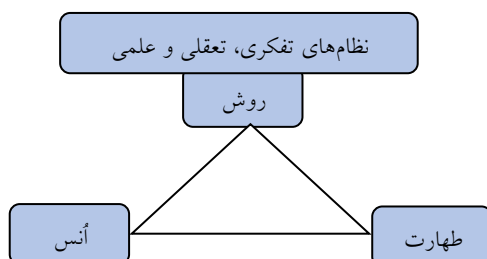
- جلسات تدبیر احتیاج به تلاش و مباحثه و حل تمرین و ... دارد.
- هرچقدر تمرین بیشتر صورت گیرد، قطعاً بهره از کلاس بیشتر خواهد شد.
- از خدا می‌خواهیم «صبر» در به دست آوردن علم را به ما بدهد. تدبیر از علم‌هایی است که مصابره می‌خواهد یعنی صبر دوطرفه.

مقدمات تدبیر در قرآن: (چند مقدمه)

(- اصول مراجعه به قرآن و مطالعه آن

- حقیقت «قرآن»، هدایت و نور است. قرآن را نمی‌شود مانند کتب ریاضی، فیزیک، شیمی و ... حفظ کرد.
- قرآن کتابی است که ذکر ما در آن است.
- قرآن کتابی است که از هر عالمی شریف‌تر است. همان‌طور که در محضر یک عالم ادب را رعایت می‌کنیم در برابر قرآن به نحو اعلی و اتم باید این ادب را رعایت کنیم.
- قرآن به هر آدمی اجازه نمی‌دهد آن را حمل کند.
- (۱) از مجموعه اصول مراجعه به قرآن «طهارت» است.
- طهارت: قرآن اجازه نمی‌دهد به کسانی که طهارت را رعایت نمی‌کنند به آن دست پیدا کنند. بواطن قرآن نور است و انسان‌ها جز با طهارت نمی‌توانند به آن دست پیدا کنند (لا یمسه الا المطهرون)
- خصوصی‌ترین و سرّی‌ترین مطالبی که بین خدا و پیامبر (ص) رد و بدل شده است به راحتی در قرآن گفته شده است. خدا محتویات تکلمش با پیامبر (ص) را به راحتی منتشر کرده است و البته به شرط طهارت آدم‌ها به آن می‌رسند. هر اندازه با پیامبر (ص) سنخیت پیدا کنیم می‌توانیم از آن بهره‌مند شویم.
- (۲) وجود مقدس پیامبر گرامی اسلام:
- توان دیدن قرآن و پیامبر و جدا نکردن آن‌ها از هم از اصول مراجعه به قرآن است.
- (۳) انس: برای مراجعه به قرآن باید با آن انس گرفت. قرآن اصالتاً یک موجود حیّ زنده است. همان‌طور که با یک فرد زنده انس می‌گیریم حرف او را بهتر می‌فهمیم، قرآن نیز موجودی زنده است و احتیاج به انس دارد.
- در انس ابتدا افراد باید تعلق خاطری به قرآن پیدا کنند ولی آن‌قدر باید این مسئله در افراد ارتقاء پیدا کند که فرد احساس کند بدون قرآن خواندن نمی‌تواند نفس بکشد.
- در دوره‌های تدبیر همان‌قدر که روی تفکر و تدبیر تأکید می‌شود روی انس هم تأکید می‌شود.
- هر کدام از روش‌های تدبیری سطحی از طهارت و انس و معرفی وجود پیامبر گرامی اسلام (ص) را دارند.

نقشه تدبیر به صورت اجمالی:

- باید بر روی قرآن تفکر و تدبر کرد. باید به قرآن به دیده علم نگاه کرد. (به عنوان کتاب معرفت‌شناسی و خودشناسی) اما با رویکرد انس و دغدغه طهارت. هیچ‌کدام از سه محور بالا را حق نداریم زائل کنیم و هر سه را باید با هم داشته باشیم. زیرا اگر انسان طهارت نداشته باشد قرآن اجازه ورود نمی‌دهد و اگر روش نداشته باشد، در سطحی معین می‌ایستد و دیگر بالا نمی‌رود و دیگر نمی‌توان از او انتظار عمیق نگاه کردن مانند علما را داشت.

- ما نمی‌توانیم به ماندن در یک سطحی از قرآن قانع باشیم زیرا ما برای استفاده حداکثری از قرآن به زمین هبوط کرده‌ایم.
- استفاده حداقلی از قرآن مبنای نگاه عمیق اسلامی و شیعی نیست.

- همه آمده‌اند برای آنکه خلیفه خداوند بشوند روی زمین.

- به عبارت دیگر:

- همه آمده‌اند برای آنکه «برادر» باشند برای امام زمان (عج). برادر یعنی پشت و ظهر شدن برای امام.

- شهید چمران این‌گونه می‌اندیشیدند. این شهید بزرگوار می‌گفتند: «من می‌خواهم شیعه دردهای علی باشم و نمی‌خواهم علی حوائج مرا برآورده کند بلکه آمده‌ام تا من حوائج امام را برآورده کنم.»

- امام زمان (عج) هیچ چیز غیر از قرآن نیست و اگر امام زمان (عج) را بنویسند غیر از قرآن نخواهد شد لذا نباید به غیر از «در همه سطوح قرآن خواندن»، راضی شد.

- لذا همه اعم از خانه‌دار، عالم، دانشجو و ... باید اساسی و سنگین قرآن بخوانند. در مراجعه به قرآن مانند علامه طباطبایی رحمت‌الله علیه باشند. یعنی میزان همت و افق نگاه همه‌امان باید این‌گونه باشد.

- قرآن ذکر من و شماست یعنی اگر حالت ایده‌آل ما را بنویسند همان «قرآن» می‌شود.

- قرآن را باید یک‌بار به سبک از درون خواند. قرآن از بیرون با ما حرف نمی‌زند بلکه از درون با ما حرف می‌زند.

- معرفی قرآن از دریچه خود قرآن، در کتاب «مقدمات تدبر در قرآن» آمده است.

- فاتحه کتاب و سه فصل اول مطالعاتی هستند و در این کلاس بحث نمی‌کنیم.

- حداقل باید روزی ۵۰ آیه بخوانیم. با روزی ۵۰ آیه، سالی سه دور ختم قرآن انجام می‌شود. در سیره اهل بیت (ع) هر سه روزی یک‌بار ختم قرآن صورت می‌گرفت.

۲- معنای تدبر در قرآن و جایگاه آن:

- در قرآن کریم چهار دستور آمده است تا درباره خود قرآن انجام بشود:

(۱) **قرائت:** ضبط معانی در جان قاری «قرائت» نامیده می‌شود به گونه‌ای که موجب ارتقاء وجود او می‌شود.

(۲) **ترتیل:** خواندن قرآن با نظم و چینش

(۳) **تلاوت:** منعکس شدن حقیقت و نور قرآن در فرد تلاوت کننده.

(۴) **تدبر:** از واژه دَبَر به معنای پشت گرفته شده است که در عرب به معنای عاقبت و نهایت استفاده شده است. تدبر: توجه به

عاقبت یک موضوع یا یک چیز است. مثلاً وقتی گفته می‌شود تدبر در هستی، یعنی توجه به عاقبت هستی.

- واژه تدبر در منظومه واژگان قرآنی چنان قدرتمند است که حتی می‌توان واژه تدبر را جایگزین فلسفه علم کرد. در فلسفه علم نیز غایت نهایی هر علم را بررسی می‌کنند.

- **تدبر در قرآن:** یعنی توجه داشتن به عاقبت قرآن. یعنی نزول قرآن و در معرض قرار گرفتن آن در نهایت چه چیزی را می‌خواهد ایجاد و تبیین کند؟ یا به بیان دیگر، «غرض قرآن» است.

* غرض قرآن یعنی:

➤ «غرض واژگان» یعنی تدبر در واژگان

➤ «غرض آیات» یعنی تدبر در آیات

➤ «غرض سوره‌ها» یعنی تدبر در سوره‌ها

- یعنی خداوند تبارک و تعالی از نزول یک سوره، آیه، واژه چه غرضی برای ما داشته است. بر همین اساس تدبر، ظاهراً فقط مطالعه کردن نیست.

🚩 بلکه قرآن خواندن: (شعوبات تدبر در قرآن)

- مطالعه کردن می‌خواهد.
- تفکر کردن می‌خواهد.
- تعقل کردن می‌خواهد.
- تعلّم کردن و کسب معرفت می‌خواهد.
- قرآن باید وارد حوزه گرایش، امیال و رغبت‌ها شود.
- توجهات ما را تحت تأثیر قرار دهد.
- عمل ما را تحت تأثیر قرار دهد.
- افق دیدمان را بر اساس قرآن اصلاح می‌کنیم.
- تعاریفمان را بر اساس قرآن اصلاح می‌کنیم.

- بنابراین «تدبر» هم علم است و هم انس است و هم طهارت.

- نکته مهم:

✳️ **فرق تدبر با تفسیر:**

- تدبر و تفسیر دو چیز هستند. «تفسیر» کار ما نیست اما «تدبر» نه تنها کار ماست بلکه بر ما واجب است.

امام خمینی (ره) در کتاب مصباح‌الهدایه و سرالصلوه می‌فرمایند:

نظر ما بر این است که «تفسیر» به معنای استخراج حکم از قرآن باشد (مانند کاری که فقیه با قرآن می‌کند) ولیکن تدبر کاری به احکام شرعی ندارد و به معنای این است که هر مخاطبی قرآن را بخواند و بفهمد. کسی که تدبر می‌کند یعنی قرآن را بخواند و بفهمد اصلاً تفسیر نکرده که بخواند محکوم به تفسیر به رأی شود. ما معتقدیم که بر هر مسلمانی واجب است که قرآن را بخواند و بفهمد و عمل کند.

- ما هنگامی که قرآن می‌خوانیم و می‌فهمیم در عمل، مقلد از مفسر هستیم یعنی اگر مرجع تقلید چیزی را واجب کرد نباید بگوییم این‌گونه نیست و ما از قرآن چنین برداشتی نکرده‌ایم و ... ما در عمل کاملاً وابسته به مفسر و مجتهد هستیم. اما در بسیاری از موارد مجتهد، تشخیص را به عهده خودمان گذاشته است.

- امام خمینی (ره) می‌فرماید که اگر کسی داستان موسی و خضر را خواند و از این داستان، ۲۰ آداب معلم و متعلم فهمید، او اصلاً تفسیر نکرده است که بخواهیم تهمت تفسیر به رأی به او بزنیم.

- نکته مهم: درست است که تدبر کردن آزاد است اما باید در تدبر کردن ادب کرد یعنی بعد از تدبر باید دستاورد تدبرمان را با یک تفسیر میزان کنیم.

- امام خمینی: بزرگ‌ترین حجاب استفاده از قرآن این بوده است که در تمامی این سال‌ها با چوب تفسیر به رأی به سر مردم زده‌اند و گفته‌اند مردم خودشان سراغ قرآن نروند و قرآن نخوانند بلکه علماء سراغ قرآن بروند و مطلب استخراج کنند و مردم از علما بپرسند!!!
- نکته: از تمامی آیات قرآن می‌توان احکام استخراج نمود.

- نکته: اگر کسی بنا به لجاجت در قرآن خواندن نداشته باشد، با قرآن خواندن، باب هدایت برایش باز می‌شود.

- جایز نیست کتاب هیچ عالمی جایگزین مطالعه قرآن شود. مثلاً برای فهم روابط درست بین زن و مرد باید قرآن بخوانیم تا بفهمیم نه این که کتاب مردان مریخی و زنان ونوسی را بخوانیم. هیچ چیزی نباید جای قرآن را بگیرد.

- برای مراجعه به قرآن و تدبر در آن باید برنامه‌ریزی کرد.

- نکته مهم: در قرآن خواندن باید نظم داشت و نباید سینوسی قرآن خواند. یعنی نباید دائماً میزان قرآن خواندنیان کم و زیاد شود.

- در انتهای کلاس سوره مبارکه حمد را مطالعه و مباحثه می‌کنیم:

* چند نکته از این سوره:

- اسم خدا تجلی‌دهنده خداست.

- «استعانت از اسم خداوند» یعنی چه؟

- دلالت پیدا کردن نسبت به خداوند/ تعیین جهت

- توجه به قابل پرستش بودن یعنی الوهیت خداوند

- توجه به مستجمع جمیع صفات کمال

- نکته مهم: اسم لفظ نیست بلکه اسم خود موجودات هستند اعم از انسان و ملائکه و ... وقتی که آن را به خدا دلالت دهیم. یعنی اسم یک حقیقت وجودی است که خودش موجود است.

✚ بر اساس «بسم الله الرحمن الرحيم» زندگی کردن یعنی:

➤ اگر همه اسباب فراهم باشد باز هم او مطمئن نیست.

➤ اگر هیچ سببی فراهم نباشد باز هم او ناامید نیست.

- توجه: هر کس همه دنیا جلوی او ایستادند اما ذره‌ای ناامید نشد و اگر همه دنیا او را حمایت کردند ذره‌ای امیدوار نشد به حقیقت «بسم الله» رسیده است.

- شبهه: به ما اشتباه یاد داده‌اند که استفاده از اسباب ایراد دارد بلکه استفاده از اسباب را مستقل از خدا دیدن ایراد دارد.
- نعمت: یعنی پدیده‌های خداوند وقتی که اسم دیده می‌شوند و به عنوان اسم بودن مورد استفاده قرار می‌گیرند. مثال: حواسمان است وقتی از چشم استفاده می‌کنیم صاحب اثر کسی دیگر است نه چشممان.

اللهم صل على محمد وآل محمد والحمد لله رب العالمين